

Mottagare
Socialnämnden

Medborgarförslag. Broddar till alla gotlänningar!

Förslag till beslut

- Socialnämnden bifaller medborgarförslaget genom att ställa sig positiva till att titta på en modell för utdelning av broddar till medborgare över 65 år mot bakgrunden att det finns evidens för åtgärden. De ekonomiska förutsättningarna samt modellen för detta behöver ses över mer noggrant innan ett beslut om utdelning kan tas. Åtgärden är utanför socialnämndens lagstadgade uppdrag men ses som en värdefull del i förvaltningens fallförebyggande arbete.

Sammanfattning

Fallolyckor är den i särklass vanligaste olyckstypen i Sverige och andra höginkomstländer. Majoriteten av fallolyckorna sker inomhus, ofta i hemmiljön, men vintertid står fallolyckor till följd av is och snö för en del av olyckorna. Socialnämnden har tidigare besvarat medborgarförslag och motioner gällande utdelning av gratis halkskydd (broddar) men avslagit dessa med hänvisning till bristande evidens på att det skulle vara en effektiv åtgärd att minska fallolyckorna.

Utvärdering av resultat från kommunala utdelningsprogram av broddar, slutförd 2021, visar positiva resultat avseende effekt med minskade halkolyckor samt på ett ökat användande av halkskydd. Satsningarna har också visat sig ha god potential att vara kostnadseffektiva.

Socialnämnden gör bedömningen att det utifrån aktuella forskningsresultat skulle vara värdefullt att titta på en modell för hur medborgare över 65 år skulle kunna erbjudas gratis broddar.

Ärendebeskrivning

Fallolyckor är den i särklass vanligaste olyckstypen i Sverige och andra höginkomstländer. Risken att falla ökar med stigande ålder och med stigande ålder ökar också risken att skadas allvarligt genom exempelvis höftfraktur. Majoriteten av fallolyckorna sker inomhus, ofta i hemmiljön, men vintertid står fallolyckor till följd av is och snö för en del av olyckorna.

Det finns god evidens för förebyggande av fallolyckor. Fysisk träning som syftar till förbättrad balans- och gångförmåga samt muskelstyrka, rörlighet eller uthållighet minskar fallfrekvensen och träning minskar även risken för

frakturer. Förändring av hemmiljön har visat sig ge effekt, särskilt för personer med nedsatt förmåga att röra sig och när interventionen görs av arbetsterapeut. Vidare visar forskningen att flera individanpassade åtgärder minskar fallfrekvensen och att broddar minskar risken för fall vid ishalka.

Förebyggande arbete i syfte att förhindra fallskador är prioriterat inom socialförvaltningen sedan många år. Sedan 2013 uppmärksammas fallskador årligen i kampanjen Trill int ikull, en samverkan med Hälso- och sjukvårdsförvaltningen som syftar till att öka kunskapen om hur man som medborgare kan minska risken att drabbas av en fallskada. På sidan www.gotland.se/fallskador finns samlad information kring vad man som medborgare själv kan göra för att undvika en fallolycka. Informationen inkluderar bland annat träningsråd genom filmer och program, råd om kost och läkemedel samt information om hjälpmedel.

Åren 2017-2021 vårdades i genomsnitt 592 personer i slutenvården på Gotland till följd av en fallolycka. 68 % av dessa var över 65 år. Antal fallolyckor som registrerats ha skett i samband med is eller snö varierar stort mellan åren, med ett genomsnitt på 26 fallolyckor per år. I genomsnitt 49 % av de som drabbades var över 65 år. Sammanfattningsvis står halkolyckor för en relativt liten del, ca 4%, av de fallolyckor som leder till inläggning på sjukhus.

Socialnämnden har tidigare besvarat medborgarförslaget *Att erbjuda gratis broddar till alla över 65 år som bor på Gotland* (SON 2015-09-16 § 116) och motionen *PRO Gotland föreslår gratis broddar till våra äldre, en åtgärd för att minska fallolyckor* (SON 2015-09-16 § 117), samt till Regionstyrelseförvaltningen gemensamt med Hälso- och sjukvårdsnämnden lämnat yttrande gällande motionen *Gratis halkskydd till våra äldre- en åtgärd för att minska fallolyckor* (SON 2019-09-19 § 113). I samtliga hänvisas till att det saknas evidens för påståendet att utdelning av broddar skulle ge önskad effekten med minskade fallolyckor.

I socialnämndens yttrande 2019/216 hänvisas till pågående forskning vid Karlstads och Göteborgsuniversitet gällande effekter av kommunala utdelningsprogram av broddar. Forskning som föregåtts av en studie som utvärderade effekten av det första broddutdelningsprogram i Sverige, vilket skedde i Göteborg. I denna sågs viss effekt med minskat antal skador till följd av halkolyckor under det första året, men samtidigt visade på behov av utökade satsningar behövde göras för att öka livslängden på denna typ av program.

Efter utvärderingen i Göteborg undersöktes vid Karlstads universitet 2018-2021 80 svenska kommuner som rapporterat att de någon gång har delat ut broddar (gratis eller till subventionerat pris i samarbete med lokala butiker). Resultaten som publicerades i juni 2021 visar att 40% av den äldre befolkningen i de studerade kommunerna hade tagit del av satsningen. Uppemot 90% av de inköpta broddarna hade delats ut, vilket tolkades som ett stort intresse i befolkningen. Antagandet stämde överens med det som framkom i intervjuer med äldre. Analys av enkätdata från Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) visade också på att broddanvändningen

bland äldre kan ha ökat med omkring 5-10 % i kommuner med utdelningsprogram. En hälsoekonomisk utvärdering av nyttan kontra kostnaden för programmen från ett samhällsperspektiv visade att programmen hade god potential att vara kostnadseffektiva i samtliga svenska kommuner, inte bara i de med många halkolyckor. Detta främst mot bakgrund av programmens låga kostnad.

Bedömning

Socialnämnden gör bedömningen att det utifrån aktuella forskningsresultat skulle vara värdefullt att titta på en modell för hur intresserade medborgare över 65 år skulle kunna erbjudas gratis broddar. Halkolyckor vintertid står för en relativt liten del av de fallolyckor som leder till inläggning på sjukhus men samtidigt har broddar visat sig vara effektivt vid ishalka och broddar en viktig och enkel åtgärd som den enskilde själv kan ansvara för. Resultat från andra kommuners utdelningsprogram visar viss effekt med minskat antal fallskador samt att medborgare i hög grad tar del av ett sådant erbjudande och att användningen av broddar ökar. Utdelningen har också visat sig ha god potential att vara kostnadseffektiv. För att få ytterligare effekt av en sådan satsning bör utdelning av broddar ske i ett sammanhang där medborgaren får information kring övriga fallförebyggande åtgärder. På så sätt kan utdelning av broddar bidra till att medborgare i högre grad och i ett tidigare skede får kunskap kring egenvårdsåtgärder för att förebygga fall.

Beslutsunderlag

Medborgarförslag Broddar till alla gotlänningar, ärendenummer #60269, daterad 2022-01-11
Tjänsteskrivelse 2022/111 daterad 2022-08-19

Socialförvaltningen

Marica Gardell
Socialdirektör

Skickas till

Maja Nelson, avsändare medborgarförslag
Öystein Berge, kvalitetschef